

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР
АКАДЕМИЯСИ МИНТАҚАВИЙ БЎЛИМИ
ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ**

ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ АХБОРОТНОМАСИ

Ахборотнома ОАК Раёсатининг 2016-йил 29-декабрдаги 223/4-сон қарори билан биология, қишлоқ хўжалиги, тарих, иқтисодиёт, филология ва архитектура фанлари бўйича докторлик диссертациялари асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган

2023-12/2

**Вестник Хорезмской академии Маъмуна
Издается с 2006 года**

Хива-2023

Бош мухаррир:

Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.

Бош мухаррир ўринбосари:

Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.

Тахрир хайати:

Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.
 Абдуллаева Муборак Махмусовна, б.ф.д., проф.
 Абдуҳалимов Баҳром Абдурахимович,
 т.ф.д., проф.
 Агзамова Гулчехра Азизовна, т.ф.д., проф.
 Аимбетов Нагмет Каллиевич, и.ф.д., акад.
 Аметов Якуб Идрисович, д.б.н., проф.
 Бабаджанов Хушнуд, ф.ф.н., проф.
 Бобожонова Сайёра Хушнудовна, б.ф.н., доц.
 Бекчанов Даврон Жуманазарович, к.ф.д.
 Буриев Хасан Чутбаевич, б.ф.д., проф.
 Ганджаева Лола Атаназаровна, б.ф.д., к.и.х.
 Давлетов Санжар Ражабович, тар.ф.д.
 Дурдиева Гавҳар Салаевна, арх.ф.д.
 Ибрагимов Бахтиёр Тўлаганович, к.ф.д., акад.
 Исмаилов Исҳақжон Отабаевич, ф.ф.н., доц.
 Жуманиёзов Зоҳид Отабаевич, ф.ф.н., доц.
 Жуманов Мурат Арепбаевич, д.б.н., проф.
 Кадирова Шахноза Абдухалиловна, к.ф.д., проф.
 Каримов Улғубек Темирбаевич, DSc
 Курбанбаев Илҳом Жуманазарович, б.ф.д., проф.
 Курбанова Саида Бекчановна, ф.ф.н., доц.
 Кутлиев Учқун Отобоевич, ф-м.ф.д.
 Ламерс Жон, қ/х.ф.д., проф.
 Майкл С. Энжел, б.ф.д., проф.
 Махмудов Рауфжон Баходирович, ф.ф.д., к.и.х.
 Мирзаев Сирожиддин Зайниевич, ф-м.ф.д., проф.
 Мирзаева Гулнара Саидарифовна, б.ф.д.

Пазилов Абдуваеит, б.ф.д., проф.
 Раззақова Сурайё Раззоқовна, к.ф.ф.д., доц.
 Рахимов Раҳим Атажанович, т.ф.д., проф.
 Рахимов Матназар Шомуротович, б.ф.д.,
 проф.
 Рахимова Гўзал Юлдашовна, ф.ф.ф.д., доц.
 Рўзметов Бахтияр, и.ф.д., проф.
 Садуллаев Азимбой, ф-м.ф.д., акад.
 Салаев Санъатбек Комилович, и.ф.д., проф.
 Сапарбаева Гуландам Машиариповна, ф.ф.ф.д.
 Сапаров Каландар Абдуллаевич, б.ф.д., проф.
 Сафаров Алишер Каримджанович, б.ф.д., доц.
 Сирожов Ойбек Очилович, с.ф.д., проф.
 Сотипов Гойипназар, қ/х.ф.д., проф.
 Тожибаев Комилжон Шаробитдинович,
 б.ф.д., академик
 Холлиев Аскар Эргашевич, б.ф.д., проф.
 Холматов Бахтиёр Рустамович, б.ф.д.
 Чўпонов Отаназар Отожонович, ф.ф.д., доц.
 Шакарбоев Эркин Бердикулович, б.ф.д., проф.
 Эрматова Жамила Исмаиловна, ф.ф.н., доц.
 Эшчанов Рузумбой Абдуллаевич, б.ф.д., проф.
 Ўразбоев Ғайрат Ўразалиевич, ф-м.ф.д.
 Ўрозбоев Абдулла Дурдиевич, ф.ф.д.
 Ҳажиева Мақсуда Султоновна, фал.ф.д.
 Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.
 Худайберганаева Дурдона Сидиқовна, ф.ф.д.
 Худойберганаев Ойбек Икромович, PhD, к.и.х.

Хоразм Маъмун академияси ахборотномаси: илмий журнал.-№12/2 (109), Хоразм
 Маъмун академияси, 2023 й. — 280 б. — Босма нашрнинг электрон варианты -
<http://mamun.uz/uz/page/56>

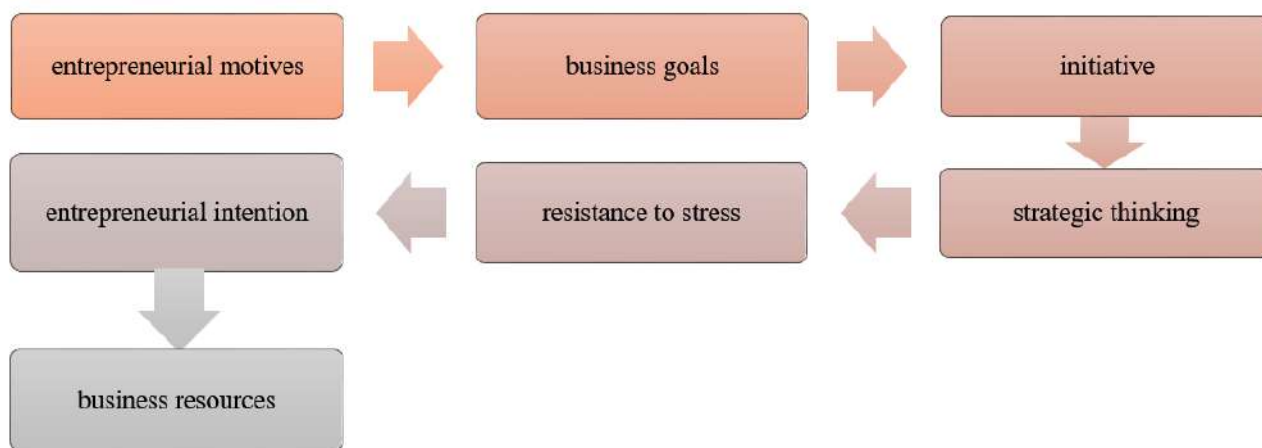
ISSN 2091-573 X

Муассис: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси минтақавий бўлими — Хоразм
 Маъмун академияси

МУНДАРИЖА

ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Alikulov A.T. O‘zbekistonda individual investorlarning faoliyatining nazariy va tashkiliy jihatlar	6
Allayarova M.Q., Joniqulov B.R. Sirdaryo viloyati iqtisodiyotini “ilg‘or innovatsiyalar hududi”ga aylantirish yo‘llari	9
Asqarova N.I. Mintaqalarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik ishlab chiqarish faoliyatini tarkibiy baholash	12
Axmedova N.A. Innovatsion iqtisodiyot sharoitida kichik biznes subyektlari investitsiyalarini moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish	15
Bakaeva M.A. Budjet va soliq siyosati orqali milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rag‘batlantirishni takomillashtirish	18
Chulliyev S.R. O‘zbekistonda venchur kapitali shakllanishi va uning institutsional asoslari	23
Erejepova B.A. Maishiy xizmatlar sifati va uni aniqlash mezonlari	26
Ergashev A.A. Iqtisodiyotda turizm sohasini innovatsion rivojlantirish yo‘llari	29
Eshonkulov A.K. Adapting global cash flow standards to uzbekistan conditions: challenges and prospects	31
Isaqova Z.M. Loyiha boshqaruvi standartlarining davlat xizmati samaradorligini oshirishdagi o‘rni va ahamiyati	34
Iskandarov A. The role of insurance mechanisms in reducing agricultural risks	37
Jumayev R.Ch. Suv xo‘jaligi kompleksini boshqarishni tashkil qilish va uning sug‘oriladigan yerlardan foydalanish tizimini tartibga solish ta’siri	40
Jumayeva G.J. Qishloq xo‘jaligi korxonalari xo‘jalik faoliyati tahlilida ekonometrik modellashirishning ilmiy-nazariy asoslari	44
Khusniddinov N. Enhancing investment attractiveness in the tourism sector through strategic financing	47
Kurbanliyazov Sh.K. Korporativ boshqaruvni joriy etish mexanizmini takomillashtirish va uning samaradorligini oshirish	50
Mamajonova G.O. Korxonalarda ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanishni oqilona tashkil etish masalalari	52
Mamajonova S.V., Boboqulov O.Yu. Mamlakatimizda innovatsion klasterlarni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari	56
Mambetkarimov S.M. Mamlakatning iqtisodiy xavfsizligi sharoitida yashirin iqtisodiyot darajasini baholash usullarining xususiyatlari	58
Masharipov X. Mintaqada turizm xizmatlari eksportini asosiy yo‘nalishlari	62
Matyakubov U.R. “Yashil” iqtisodiyotni rivojlantirishda ekologik marketingni o‘rni	66
Muradullayeva N.D. Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini samarali boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirishning o‘ziga xos xususiyatlari	71
Murtazayev N.R. O‘zbekiston iqtisodiyotida sug‘urta faoliyatining tutgan o‘rni	74
Narmamatov I.B. Zamonaviy to‘lov tizimidagi innovatsiyalar va ularning qiyosiy tavsifi	77
Navruz-zoda L.B. Methodological approaches to assessment of entrepreneurial ability	80
Nosirov B. Qishloq xo‘jaligida innovatsion usullarda mahsulot sifatini oshirishning samaradorlikka ta’siri	84
Olimjonova G. O‘zbekiston Respublikasida meva-sabzavot mahsulotlari eksporti salohiyatini iqtisodiy-statistik tahlili	88
Olimova N.X. O‘zbekiston korxonalarida import o‘rnini bosuvchi ishlab chiqarishga asoslangan sanoat siyosatining amalga oshirilishi	90
Omanov R.F. Boshqaruv va moliyaviy hisobni raqamlashtirish istiqbollari	97
Omanov R. Unlocking prosperity: strategic financial levers for enterprise resilience and stability	100
Oromidinov M. Strategies for strengthening internal auditing in Uzbekistan's commercial banks	104

In the Republic of Khakassia of the Russian Federation, T.A. Fotekova, S.V. Mitrukhina, YE. N. Vlasova and other scientists of Khakassia State University came to the following conclusion: "The integral indicator of entrepreneurial ability is "psychological preparation for entrepreneurial activity", which shows the level of mastery of entrepreneurial activity in general. The higher the indicators of this criterion, the higher the level of mastery of the structural and dynamic elements of entrepreneurial activity (motives, goals, and resources), and therefore, the greater the probability of success in the implementation of this activity. will be high."

The advantage of this methodology is that the developed and tested situational psychodiagnostic test incorporates project methods and the analysis of problematic situations, and can be widely used in the process of choosing a profession in the field of small business and private entrepreneurship.

But this method, in our opinion, does not fully take into account the entrepreneurial skills of a person and does not allow to evaluate the quality stages (control, supply, general quality management) and process (activity, process, system orientation) of entrepreneurial activity.

REFERENCES:

1. Теребова С.В., Плешаков П. С. Предпринимательские способности населения: понятие и измерение // Russian Journal of Education and Psychology. 2012. №9. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/predprinimatelskie-sposobnosti-naseleniya-ponyatie-i-izmerenie> (дата обращения: 12.02.2022).
2. Верховская О.Р., ДорохинаМ.В. Глобальный мониторинг предпринимательства. Отчет. СПб. Россия. 2008.46 с.
3. Верховская О.Р., ДорохинаМ.В. Глобальный мониторинг предпринимательства. Отчет. СПб. Россия.2008.13 с
4. Муродова Н.Қ. Кичик бизнес субъектларининг тадбиркорлик фаоллигини ошириш йўналишлари. Монография. -Т.: ФАН, 2008.

UO'K 333.7

QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATION USULLARDA MAHSULOT SIFATINI OSHIRISHNING SAMARADORLIKKA TA'SIRI

B. Nosirov, o'qituvchi, Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti, Andijon

Annotatsiya. Maqolada qishloq xo'jaligining chorvachilik tarmog'ida innovatsion usullarda mahsulot sifatini oshirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish yo'llari muhokama qilingan. Bunda chorva mollari zotlarini yaxshilash, ozuqa sifatini yaxshilash orqali yuqori yog'lilik darajasiga ega sut yetishtirishdagi samaradorlik ko'rsatkichlari taqqoslama tahlil etilgan. Yuqori sifatli mahsulotni ishlab chiqarish, ta'minlash va rejalashtirishda zamonaviy baholash uslublari va sifat ko'rsatkichlarining standartlarini yaxshi bilish kerak.

Kalit so'zlar: chorvachilik, qoramolchilik, intensiv usul, mahsulot sifati, ozuqa birligi, ratsion, naslchilik, selektsiya, sut, iqtisodiy samaradorlik, tannarx, foyda, rentabellik.

Аннотация. В статье рассматриваются пути повышения экономической эффективности в животноводческом секторе сельского хозяйства за счет повышения качества продукции инновационными способами. При этом проанализированы показатели

эффективности производства молока высокой жирности за счет улучшения пород скота и улучшения качества кормов. При производстве, поставке и планировании высококачественной продукции необходимо хорошо знать современные методы оценки и стандарты показателей качества.

Ключевые слова: животноводство, скотоводство, интенсивный метод, качество продукции, кормовая единица, рацион, разведение, селекция, молоко, экономическая эффективность, себестоимость, прибыль, рентабельность.

Abstract. The article examines ways to improve economic efficiency in the livestock sector of agriculture by improving product quality in innovative ways. At the same time, the efficiency indicators for the production of high-fat milk by improving livestock breeds and improving the quality of feed were analyzed. When producing, delivering and planning high-quality products, it is necessary to have a thorough knowledge of modern evaluation methods and quality performance standards.

Key words: animal husbandry, cattle breeding, intensive method, product quality, feed unit, diet, breeding, selection, milk, economic efficiency, cost, profit, profitability.

Kirish. Keyingi paytlarda iste'molchilarning sifatli mahsulotga bo'lgan talabi kundan-kunga ortib bormoqda. Chunki, hozirgi paytda Respublikamizning ichki bozorlari horijdan keltirilayotgan sifatli mahsulotlarga bo'lgan talabi katta. Bizning asosiy maqsadimiz ichki bozirimizni o'zimizda ishlab chiqalilayotgan sifatli mahsulotlarni ko'paytirish va to'ldirish, hamda Respublikamiz eksport salohiyatini oshirishdan iborat.

Tayyor mahsulot sifatini yaxshilash bilan uning iste'mol qilish muddati uzayadi, tannarx va mehnat sarfi kamayadi, jaxon bozorida raqobatbardoshligi oshadi, korxona iqtisodiyoti yaxshilanadi va iste'molchining talabi to'laroq qondiriladi. Shuning uchun ham tovar (mahsulot) sifati iqtisodiyotda rejalashtirish va boshqarish obyekti hisoblanadi.

Qoramolchilik tarmog'i qishloq xo'jaligining muhim tarkibiy qismi hisoblanib, insonlarni to'laqonli oziqlanishi uchun zarur bo'lgan sut mahsulotining qariyb hammasini, go'shtning 60-70 foizini yetkazib beruvchi muhim sohadir.

Tadqiqot usullari. Maqolada ko'tarilgan masalalarni tadqiq etish, atroflicha o'rganish, raqamlarni tahlil qilish, chorvachilikda mahsulot sifati talqini, uning xususiyatlarini o'rganish tahlil natijalarini tizimlashtirgan holda taklif va tavsiyalar ishlab chiqish, induksiya, deduksiya, kuzatish, qiyoslash, maqsadli rivojlantirish kabi tadqiqot usullaridan foydalanildi. Asoslangan nazariya ma'lum bir kategoriya to'g'risida har tomonlama tushuntirishlar ishlab chiqishga qaratilgan. Usul odatda muntazam ravishda to'plangan va tahlil qilingan ma'lumotlarga asoslangan nazariyalarni yaratish uchun ishlatiladi.

Natijalar. Qishloq xo'jaligi hayvonlarining ratsionlari va oziqlantirish turi ularni boqish tizimlari va ishlab chiqarish strukturasi, ozuqalar sifati, ularning tannarxi va foydali ta'sir koeffitsientini hisobga olish kerak.

Keyingi yillarda respublikamizda sut va go'sht mahsulotlari ishlab chiqarishning yetishmasligi sababli, chetdan ortiqcha xarajatlar evaziga ushbu oziq-ovqat mahsulotlarining tobora katta qismi keltirilmoqda.

Chorvachilik tarmoqlarida yalpi qishloq xo'jaligi mahsulotining 34 foizga yaqini yetishtirilmoqda. Uning 90 foizdan ortig'ini dehqon xo'jaliklari yetkazib bermoqda. Demak, juda oz qismi fermer xo'jaliklar hissasiga to'g'ri kelmoqda.

Chorvachilik iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, u mamlakat aholisini qimmatbaho va yuqori kaloriyalı oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlaydi. Bundan tashqari, chorvachilik korxonalari yengil sanoat, xususan, poyabzal, kiyim va mebel va har bir kishi uchun zarur bo'lgan boshqa narsalar kabi mahsulotlar ishlab chiqarish uchun xom ashyo yetkazadi.

1-jadvalda 2022-yilda aholini oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlanganlik darajasi aks ettirilgan. Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, O'zbekistonda aholi jon boshiga ishlab chiqarilgan chorvachilik mahsulotlari bo'yicha sezilarli kamchiliklar mavjud. Jumladan sut, mol go'shti va parranda go'shti bilan ta'minlash Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti me'yorlaridan bir

muncha past holatda bo'lmoqda. Mazkur holat chorvachilikni rivojlantirish bo'yicha yuqoridagi fikrlarni yanada mustahkamlaydi.

1-jadval

2022-yilda aholini oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlanganlik darajasi

№	Mahsulot turi	Minimal iste'mol me'yori 1kishiga, kg/yil		2022 yil (aholi soni-34,2mln kishi)		
		JSST me'yori bo'yicha	O'zbekiston SanPin me'yori bo'yicha	Ishlab chiqarish hajmi, ming tonna	Aholi jon boshiga ta'minlanish	
					JSST me'yoriga nisbatan	O'zbekiston SanPin me'yoriga nisbatan
1	Go'sht mahsulotlari	70,1	39,5	1542,4	-25,8	+4,8
2	Parranda go'shti	36,2	9,8	450	-23,3	+3,1
3	Sut va sut mahsulotlari	404	115,8	11500	-73,5	+214,7
4	tuxum	243	219	8998	+15,6	+39,6
5	Baliq	8,4	10,7	420,3	+3,7	+1,4

Manba: JSST me'yori asosida hisoblandi

Mahsulot sifatini yaxshilash va uning raqobatbardoshligini oshirish, masalasi respublikamiz iqtisodiyotini, jumladan chorvachilikning qoramolchilik tarmog'ini yanada rivojlantirish uchun katta ahamiyatga ega. Yuqori sifatli mahsulotni ishlab chiqarish, ta'minlash va rejalashtirishda zamonaviy baholash uslublari va sifat ko'rsatkichlarining standartlarini yaxshi bilish lozim.

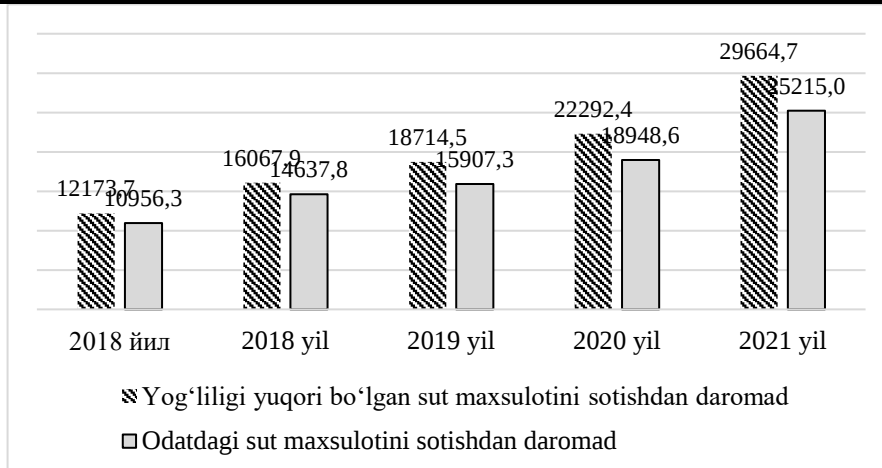
Chorvachilikni rivojlantirish sohasida genetika usullarini qo'llash orqali chorva zotlarining genofondini ko'paytirish va go'sht mahsuldorligini oshirish, ozuqa-yem bazasini kengaytirish bo'yicha innovatsion texnologiyalarni joriy etish ishlari olib borilmoqda. Chorvachilikni innovatsion rivojlantirish avvalo ishlab chiqarishni intensivlashtirish bilan bevosita bog'liq bo'lib, takomillashgan innovatsion texnika va texnologiya hamda ishlab chiqarishni, mehnatni tashkil etishni yangi shakllaridan foydalanish natijasida mavjud resurslardan samarali va to'liq foydalanish mehnat unumdorligini oshirishni ta'minlaydi.

Mahsulot hajmini oshirishning intensiv yo'lida e'tibor asosan mehnat unumdorligini oshirishga qaratiladi, ya'ni xo'jalik chorva mollari sonini o'zgartirmagan holda vitamanga boy yem-xashak, fan-texnika yutuqlarini ishlab chiqarishga jalb etiladi. Natijada 1 birlik mahsulot tannarxi pasayadi, shuningdek, mahsulot hajmi ortadi.

Ozuqa birligi – mollarga yediriladigan yem-xashak to'yimligini belgilovchi o'lchov birligi. Ozuqa birligining 1 kg quruq sul'i to'yimligiga teng qilib olingan. Boshqa yem-xashaklar to'yimligi shunga taqqoslab baqolanadi. Masalan, 1 kg quruq beda 0,5; arpa 1,15; 1 kg makkajo'xori 1,4 ozuqa birligiga teng. Qoramollarda yog' to'planishiga qarab belgilanadigan bir ozuqa birligi to'yimligi 150 g ichki yog' to'planishiga yoki 1414 kkal ga teng. Yemxashak to'yimligi baholanayotganda ozuqa birligidan tashqari, uning tarkibidagi hazm bo'ladigan protein, kalsiy, fosfor, karotin hamda vitaminlar ham nazorat qilinadi. Amalda yem-xashak to'yimligi ko'rsatilgan maxsus jadvallardan foydalaniladi. AQSH, Germaniya, Buyuk Britaniya va boshqa mamlakatlarda ozuqa tarkibidagi hazm bo'ladigan oziq moddalarga qarab baholanadi.

Chorvachilik mahsulotlarini ko'plab yetishtirish va yem-xashakdan oqilona foydalanish mollarga beriladigan yem-xashakning sifati va miqdoriga, hayvonlarning ozuqaga bo'lgan talabi hamda xo'jalik sharoitiga bog'liq. Mollarga ozuqa belgilangan norma asosida beriladi. Ozuqaning normadan kami ham, ko'pi ham hayvonlarga salbiy ta'sir etadi. Amalda qo'llanish uchun tavsiya qilingan hozirgi ozuqa normasi hayvonlarning ozuqa moddalarga bo'lgan umumiy talabi asosida tuzilib, ozuqa birligi bilan ifodalanadi; shuningdek, hazm bo'ladigan protein, kalsiy, fosfor, karotin, osh tuzi normalaridan tashqari hayvon turiga qarab – fermentlar, vitaminlar, uglevodlar, mikroelementlar kabi 30 ga yaqin turli biologik faol moddalar va qo'shimchalar qo'llaniladi.

Yog'iligi 4% 1 litr sifatli sut hosil bo'lishi uchun taxminan 0,5 ozuqa birligi sarf bo'linishi inobatga olib, sog'in sigarlar uchun ozuqa normasi hisoblab chiqiladi. Ozuqa normasi doimiy bo'lmay, sharoitga va ishlab chiqarish rejasiga qarab-qayta ko'rib chiqiladi, lozim bo'lsa o'zgartiriladi

1-chizma. Fermer xo'jaligida yog'ililigi yuqori bo'lgan sut mahsuloti yetishtirishda daromadning o'zgarishi (mln so'm)

Manba: Andijon viloyatidagi fermer xo'jaligining statistik ma'lumotlari

Kuchli yem (konsentrlangan) ozuqa tarkibidagi ozuqa birligi ulushini oshirish muhim zahira hisoblanadi. O'zbekiston chorvachilik, parrandachilik va baliqchilik ilmiy-tadqiqot institutining ma'lumotlariga ko'ra, bir xil miqdordagi don aralashmasi bilan solishtirilganda, chorva mollariga boqiladigan 100 kg to'liq muvozanatlashtirilgan ozuqa qo'shimcha 25-30kg sut, 3-4kg go'sht, 75-90 dona tuxum olish imkonini beradi.

Xo'jalikda iqtisodiy samaradorlikning ortishi omillari sifatida esa sut va go'sht yalpi mahsulotining oxirgi yillarda o'sishi jami ishlab chiqarish xarajatlarining shu davrdagi o'sishiga nisbatan ustun darajada ekanligi bilan izohlanadi. Haqiqatan yuqorida ta'kidlanganidek, sifatli mahsulot yetishtirish hisobiga sutni sotishdan daromad 2.43 martaga hamda go'shtni sotishdan daromad 2.5 martaga oshgan. Umumiy ishlab chiqarish xarajatlari esa 2018-2022-yillarda 2.22 martaga oshgan. Natijada yog'ililigi yuqori bo'lgan sut mahsuloti ishlab chiqarish evaziga rentabellik 22.7% holda ta'minlangan.

Natijalar muhokamasi. Bozor raqobatlarini kuchayayotgan hozirgi va keyingi davrlarda qoramolchilik tarmog'ini rivojlantirish va samarali tashkil etishda texnologik omillarga alohida e'tibor qaratish shart. Qoramolchilikda sifatli mahsulotlar yetishtirishni ko'paytirish, mollar mahsuldorligini oshirish ko'p jihatdan mollarni parvarishlash texnologiyasining eng muhim va hal qiluvchi elementi hisoblangan omixta yem bilan ta'minlashga bog'liq. Shuning uchun ham, bizning fikrimizcha, horijiy sarmoyadorlar ishtirokida chorva mollarini yetarli, me'yor darajasida omixta yemlar bilan ta'minlaydigan quvvatga ega zavodlar qurish maqsadga muvofiq.

Zero, respublikamizda chorvachilikni barqaror rivojlantirish, muttasil o'sish tendensiyasiga ega chorva mollari bosh sonini me'yor darajasida ta'minlay oladigan sifatli ozuqa bazasini yaratish imkoniyati (quvvati)dan kelib chiqqan holda ko'paytirish va ularning mahsuldorligini oshirish hisobiga aholi jon boshiga tibbiy me'yorlar darajasida sifatli sut, go'sht, tuxum kabi chorva mahsulotlarini ishlab chiqarish va iqtisodiyotning boshqa tarmoqlarini chorvachilik tarmoqlari xom ashyosi bilan ichki resurslar hisobidan ta'minlash muhim ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatga ega.

Ma'lumki, chorvachilik mahsulotlari yetishtirish xarajatlari tarkibida yem-xashak va boshqa ozuqa turlari asosiy salmoqni tashkil qiladi. Shu boisdan, chorvachilik, shu jumladan qoramolchilik tarmog'ini rivojlantirishda birinchi navbatda sohaning ozuqa bazasini mustahkamlash, uning ichki va tashqi ishlab chiqarish manbalarini aniqlash va rejalashtirish, ozuqa ta'minoti bilan bog'liq infratuzilma sub'ektlarini shakllantirish va diversifikatsiya qilish, tarkibiy-tashkiliy va texnik-texnologik tadbirlar rolining muhimligini e'tiborga olib, ulardan oqilona foydalanish zarurligini alohida e'tirof etish lozim.

Respublika darajasida chorvachilik tarmoqlarini innovatsion rivojlantirishni amalga oshirish maqsadida soha faoliyatining har bir yo'nalishiga mos oliy ma'lumotli malakali kadrlar tayyorlash va ta'minoti tizimini shakllantirish va qo'llab-quvvatlash, ushbu jarayonda tadbirkorlik faolligini namoyish etgan shaxs yoki mehnat jamoasini moddiy va ma'naviy rag'batlantirish mexanizmlarini tatbiq etish kabi chora-tadbirlarni bosqichma-bosqich amaliyotga tatbiq etish muhim iqtisodiy-

ijtimoiy ahamiyatga ega.

Xulosa. Sifatli sut mahsuloti yetishtirishning bir qator innovatsion mexanizmlari samaradorlikni oshirishni ta'minlaydi. Jumladan, xo'jalikdagi poda tarkibida sog'in sigirlar salmog'ini 60-70% ga ko'tarish, 1 yoshgacha bo'lgan buqachalarni nasl uchun realizatsiya qilish zarur. Shuningdek: -sutning yog'lilik darajasini bazis 3,6% dan yuqori bo'lishiga erishish zarur. Buning uchun sigirlar ratsionini qayta ko'rib chiqish, ferma mikroiklimini talab darajasida saqlash kerak; -sigirlar podasi ichidagi sut tarkibida yog'i miqdori yuqori bo'lgan hayvonlarni tanlab olish va agrotexnika naslchilik ishlarini takomillashtirish; -sut sog'uvchilarning shaxsiy gigienasiga qat'iy amal qildirish; -sigirlarni sog'ish jarayonida barcha zoogigienik talablarni to'liq bajarish; -sut sog'ish idishlari, saqlash idishlarini xar bir sog'in o'tkazilgandan so'ng yuvish, dizenfeksiya qilish, chayqashni amalga oshirish; -yangi sog'ib olingan sutni +4+5 °C gacha sovitish; -sut laboratoriyalarini to'liq jihozlash va undan maksimal foydalanish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. B.Z.Nosirov, Peculiarities of formation and development of the regional food market (on example of Andijan region. Abstract of the diss. for PhD. T.: SISM, 2004.
2. Юрий Наумов, Игорь Пугач. Проблемы и перспективы развития животноводства в Узбекистане. Discussion paper. 2019. #188. Leibniz Institute of Agricultural Development in Transition Economies (IAMO).
3. Ю.Б.Юсупов, Ц.Лерман, А.С.Чертовичкий, О.М.Акбаров. Ўзбекистонда чорвачилик: бугунги ҳолат, муаммолар ва тараққиёт истиқболлари. Аграр секторни ривожлантириш тенденциялари нуктаи назаридан таҳлил.. БМТ Тараққиёт дастури, Ўзбекистон Тошкент 2010.
4. B.Nosirov, M.Mirzakarimov. Features of development of milk production in Uzbekistan. The scientific heritage. No 91 (2022) p.32-35. ISSN 9215-0365. DOI: 10.5281/zenodo.6695687.
5. B.Nosirov. Some problems of development of livestock industry. Science and education in agriculture. Volume 1, Issue 2. 2022. <https://www.seagc.andqxai.uz>

UO'K 334.1

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORTI SALOHİYATINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI

G.Olimjonova, o'qituvchi, Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti, Andijon

Annotatsiya. Maqolada mamlakatimizga jalb qilinayotgan innovatsiyalarni keng tatbiq qilish, zaminimizda yetishtirilayotgan xom ashyoni o'zimizda qayta ishlashni chuqurlashtirish natijalari muhokama qilingan. Tahlillar natijasida O'zbekistonda keyingi paytda ilg'or texnologiyalarga asoslangan infratuzilmani yaratish, qishloq xo'jaligida klaster usulini joriy etishga jiddiy e'tibor qaratilishi tahlil etilgan.

Kalit so'zlar. Samaradorlik, kooperatsiya, innovatsion texnologiya, moliyalashtirish, jamg'arma, ixtisoslashtirish, klasterlar, intensiv bog'.

Аннотация. В статье рассматриваются результаты широкого внедрения инноваций, привлекаемых в нашу страну, и углубления переработки сырья, выращенного на нашей земле. В результате анализа было проанализировано, что в будущем Узбекистан будет уделять серьезное внимание созданию инфраструктуры на основе передовых технологий и внедрению кластерного метода в сельском хозяйстве.

Ключевые слова. Эффективность, кооперация, инновационные технологии, финансирование, экономия, специализация, кластеры, интенсивный сад.

Abstract. The article discusses the results of the wide implementation of the innovations that are attracted to our country, and the deepening of the processing of raw materials grown on our land. As a result of the analysis, it was analyzed that in the future Uzbekistan will pay serious attention to the creation of infrastructure based on advanced technologies and the introduction of the cluster method in agriculture.

Key words. Efficiency, cooperation, innovative technology, financing, savings, specialization, clusters, intensive garden.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo'ljallangan strategiyasini

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
МИНТАҚАВИЙ БЎЛИМИ
ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ**

**ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ
АХБОРОТНОМАСИ**

**№12/2 (109)
2023 й., декабрь**

Ўзбекча матн муҳаррири:
Русча матн муҳаррири:
Инглизча матн муҳаррири:
Мусахҳиҳ:
Техник муҳаррир:

Рўзметов Дилшод
Ҳасанов Шодлик
Мадаминов Руслан, Ламерс Жон
Ўрозбоев Абдулла
Шомуродов Журъат

“Хоразм Маъмун академияси ахборотномаси” Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги Хоразм вилоят бошқармасида рўйхатдан ўтган. Гувоҳнома № 13-023

Теришга берилди: 06.12.2023
Босишга рухсат этилди: 15.12.2023.
Қоғоз бичими: 60x84 1/8. Адади 70.
Ҳажми 16,3 б.т. Буюртма: № 13-Т

Хоразм Маъмун академияси ноширлик бўлими
220900, Хива, Марказ-1
Тел/факс: (0 362) 226-20-28
E-mail: mamun-axborotnoma@academy.uz
xma_axborotnomasi@mail.ru

(+998) 97-458-28-18